

چالش‌های آموزش زبان دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی در آموزش مجازی در دوران کرونا با نگاهی به پسا کرونا

حسین جعفری ثانی^۱، دانشیار گروه مطالعات برنامه درسی و آموزش دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

فاطمه فرج‌پور بناب^۲، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

مقدمه

زبان ابزاری است که انسان را به اظهار نظر درباره خود و انتقال مفاهیم و نمادهای موجود در فرهنگ قادر می‌سازد که به وسیله افراد خلق شده است (سویچ، ۲۰۰۹). به طور کلی، گوناگونی نظریه‌های زبان‌آموزی کودک، حاکی از پیچیدگی فرایند زبان‌آموزی است. هر کدام از نظریه‌ها، نگاه متفاوتی به ماهیت انسان دارد. نظریه‌هایی که اعتقاد دارند انسان بدون هیچ‌گونه توانایی خاصی متولد می‌شود، یادگیری زبان کودک را متأثر از محرک‌های محیطی و اصول شرطی شدن می‌دانند. در مقابل کسانی که اعتقاد دارند کودک با مجموعه‌ای از توانایی‌ها و استعداد‌های زبانی متولد می‌شود، به نقش وراثت در زبان‌آموزی تأکید دارند. مبانی نظری مربوط به یادگیری زبان برخاسته از نظریه‌های عام روانشناسی یادگیری مانند نظریه‌های رفتاری، نظریه‌های مبتنی بر شناخت گرای و نظریه‌های رفتارگرایی شناختی هستند. باین‌حال، نظریه‌های یادگیری فطری زبان و نظریه یادگیری پردازشی زبان (تعاملی)، گروه دیگری از نظریه‌های یادگیری زبان را تشکیل می‌دهند که خاص زبان‌آموزی هستند. بر اساس نظریه یادگیری پردازشی زبان (تعاملی) یادگیری‌های زبانی انسان، نتیجه فعالیت مستمر پردازش داده‌های زبانی در ساخت شناختی کودک است که از محیط دریافت می‌گردند. در این نظریه رشد مهارت‌های ارتباطی در محیط واقعی، نقش مهمی در یادگیری مهارت‌های زبانی کودک دارد (عصاره و همکاران، ۱۳۹۸). هدف عمده آموزش دوران ابتدایی، پرورش استعدادها و قابلیت‌های بالقوه کودکان است. در میان کودکان سنین مشابه، تفاوت‌های فردی قابل توجهی وجود دارد و این ویژگی‌ها نقش مهمی را در توانایی کودکان برای به یاد آوردن رویدادها به‌طور جدی ایفا می‌کنند (بن دینا، ۲۰۱۸). بحران‌های بهداشت عمومی می‌تواند احساسات منفی قابل توجهی را در راستای استرس و نظریه‌های خطر درک شده ایجاد کند. از اواخر دسامبر ۲۰۱۹، پنومونی ویروس کرونا از طریق انتقال انسان به انسان رخ داده و در حال حاضر ۲۲۴ کشور جهان را درگیر کرده است (وبگستر جهان سنجی^۳، ۲۰۲۱). برای دانش‌آموزان، استرس‌های مرتبط با کرونا ممکن است شامل نگرانی‌های سلامتی ناشی از افزایش موارد، پیامدهای راهبردهای فاصله‌گذاری/انزوا و اختلال در شروع کلاس‌ها و امتحانات باشد (کاوو و همکاران، ۲۰۲۰). این‌ها ممکن است منجر به احساس ناامیدی، ترس از مرگ و سرخوردگی شود که ممکن است در بین دانش‌آموزان در قرنطینه افزایش یابد. علاوه بر این، غیرقابل پیش‌بینی بودن و بی‌ثباتی وضعیت در مورد زمان و نحوه مدیریت بیماری و کاهش خطر به‌ویژه ممکن است چالش‌برانگیز باشد (زندى فر و بدرفام، ۲۰۲۰). در حالت قرنطینه و خارج از محیط و برنامه مدرسه، ممکن است دانش‌آموزان استرس، اضطراب، عصبانیت، کسالت، تنهایی و سایر احساسات را با

¹. hsuny@um.ac.ir

². farajpour9783@gmail.com

³. Worldometers

تأثیرات کوتاه‌مدت و بلندمدت تجربه کنند. اخبار، اطلاعات غلط و شایعات در مورد کرونا ممکن است افکار و احساسات منفی را در دانش‌آموزان و آینده آن‌ها افزایش دهد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۰). دانش‌آموزان علیرغم خطرات و مشکلات غالب، سطوح بالاتری از موفقیت را ابراز می‌کنند (احمد و همکاران، ۲۰۱۸). از طرف دیگر، بسیاری از تجربیاتی که دانش‌آموزان در طول مدت انتشار کووید-۱۹ تجربه کرده‌اند یا خواهند کرد، می‌تواند باعث مشکلات جدی یا مزمن شود که ممکن است مانع موفقیت تحصیلی آن‌ها شود. تحصیلات بعد از کووید-۱۹ از جهات مختلف تفاوت اساسی خواهد داشت. آینده آموزش و پرورش می‌تواند از تحقیقات بیشتری که هدف آن بهبود درک افراد از دوره تحصیلی و چگونگی توسعه آن است، سود ببرد. همه دانش‌آموزان و مربیان برای گذر از این بیماری همه‌گیر و سازگاری با تأثیر عظیمی که بر آموزش دارد، به روش‌های نوین آموزشی از جمله امکانات و تجهیزات اینترنتی، مجازی و دیجیتالی زیادی نیاز دارند (بیل، ۲۰۲۰). در این پژوهش نظریه فطری و تعاملی به‌عنوان بنیان فهم تجربه زبان‌آموزی دانش‌آموزان در دوران کرونا قرار گرفته تا تم‌های چالش‌های زبان‌آموزی احصا شوند. از این مطالعه، پژوهشگر به دنبال کشف تجربه رویارویی دانش‌آموزان با زبان‌آموزی در بحران کووید-۱۹ بود تا این خلأ پژوهشی تجربه زبان‌آموزان با سعی در پاسخ‌دهی به سؤال اصلی مبنی بر اینکه چالش‌های زبان‌آموزی در دوران کرونا چیست، این شکاف را پر کند.

روش پژوهش

روش پژوهش کیفی از نوع اکتشافی با رویکرد مطالعه پدیدارشناسی بود. پدیدارشناسی یک روش تحقیق کیفی مبتنی بر پارادایم تفسیری است که برای تحلیل انواع مصاحبه در تحقیق کیفی و کسب دانش از ماهیت پدیده‌ها مورداستفاده قرار می‌گیرد (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۸). جامعه پژوهش مشارکت‌کنندگان از شهر تبریز بودند. روش نمونه‌گیری هدفمند و با ۱۵ نفر شامل ۷ نفر معلم، ۴ نفر دانش‌آموز و ۴ نفر والدین به اشباع نظری داده‌ها رسید. از مصاحبه‌های عمیق نیمه ساختاریافته مبتنی بر سؤال‌های پژوهش شامل ۱. مشارکت‌کنندگان با چه چالش‌های آموزش زبان در دوران کرونا مواجه‌اند؟ ۲. مشارکت‌کنندگان چه تجربه‌ای از زبان‌آموزی در آموزش مجازی در دوران کرونا دارند؟ ۳. مشارکت‌کنندگان چه ادراکی از زبان‌آموزی در دوران پسا کرونا دارند؟ به‌صورت الکترونیکی برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. پس از دریافت الکترونیک متن مصاحبه‌ها، رونویسی و ویراستاری شده و به‌صورت مکتوب تدوین شدند و اظهارات و عبارات مهم و عمده آن‌ها استخراج و با کدگذاری باز تحلیل و با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا نسخه ۱۸، کدها با یکدیگر در تم‌ها گروه‌بندی شدند.

یافته‌های پژوهش

تحلیل پدیدارشناسی چالش‌های زبان‌آموزی در سه مقوله عمده و ۶ تم اصلی، ۱۲ تم فرعی، ۹۲ مصداق توصیف شدند.

جدول ۱- مقوله‌ها و تم‌ها و مصداق‌های چالش‌های زبان‌آموزی

مصدق‌ها	تم‌های اصلی	تم‌های فرعی	مصدق‌ها
ویژگی‌های زبان‌آموزی	توانایی و ویژگی‌های فردی در زبان‌آموزی	توانایی‌های شخصی و ذاتی انگیزه تحصیلی بهداشت و سلامت فردی در هنگام زبان‌آموزی توانایی برقراری ارتباط با دیگران	
امکانات و محیط آموزشی	شرایط زبان‌آموزی روش آموزشی جو محیط آموزشی	ساختار و دستور زبان زمان زبان‌آموزی دسترسی به تجهیزات و امکانات آموزشی جو محیط آموزشی حضوری جو محیط آموزشی مجازی	۹۲ مصداق
سواد زبان‌آموزی دانش‌آموزان	یادگیری فردی هم‌یادگیری (یادگیری توأمان)	خود یادگیری یادگیری با دیگران یادگیری با کمک آموزشی‌های زبان	

۱. توانایی و ویژگی‌های شخصی دانش‌آموزان

این مقوله ۲ تم اصلی و ۶ تم فرعی و ۳۳ مصداق را در برمی‌گیرد.

جدول ۲- مصداق‌های توانایی و ویژگی‌های شخصی دانش‌آموزان

کد	مصدق
	دایره واژگان محدود احساس اضطراب کودکان فراموشی عادات و مهارت‌ها و مطالب مثل داشتن نظم، مسئولیت‌پذیری و صبوری
۷-م-م	تلفظ عامیانه اشتباه
۲-م-م	درک دشوارتر معنی برخی از کلمات
۶-م-م	اعتماد به نفس پایین هنگام حرف زدن
۱-م-م	ادای نادرست کلمات
۵-م-م	نفهمیدن کاربرد کلمات
۱-و-م	عدم تسلط به زبان فارسی
۵-م-م	مشکل زبان‌آموزی ندانستن واژه، دستور زبان برای بیان منظور خود نداشتن ایده یا اطلاعات مرتبط با موضوع
	عدم تمایل به بازگشت به مدرسه گوشه‌گیری دانش‌آموزان
۷-م-م	نیاز به راهنمایی و مشاوره با فاصله‌گیری دانش‌آموزان با یکدیگر و معلم نیاز به انجام تکالیف و فعالیت‌های محوله عدم تحمل نشستن به مدت طولانی در کلاس بی‌تعمیلی به حضور به‌موقع در مدارس پس از ماه‌ها تعطیلی
۷-م-م	عدم امکانات و فرصت کافی برای شست‌وشوی مکرر دست‌ها در پسا کرونا
۴-و-م	استفاده از پوشش‌های محافظ مانند ماسک و ضد عفونی‌کننده‌ها در پسا کرونا تصمیم مسئولان بر آموزش به صورت مجازی
۷-م-م	تکرار یک واژه به‌طور پیوسته
۱-م-م	دشواری رعایت فاصله فیزیکی از هم‌کلاسی‌ها و معلم خود

۶-م-م	به کار نبردن زبان‌های دیگر در مکالمات روزمره
۵-م-م	ارتباط کمتر با معلم و دوستان
۴-د-م	عدم ارتباط مفید و سازنده اطرافیان نداشتن اعتماد به نفس کافی برای ورود به جامعه ترس از اشتباه و مورد انتقاد قرار گرفتن در کلاس دشواری نظم و اجتماعی شدن
۲-م-م	تفاوت زبان مادری با زبان آموزشی
۱-و-م	مشکل تلفظ صحیح و دقیق و درست واژگان کلمات به ویژه در مناطق دوزبانه
۱-و-م	وقت ناکافی برای تک تک دانش آموزان
۳-م-م	طولانی مدت بودن آموزش زبان

۲. امکانات و محیط آموزشی

این مقوله ۲ تم اصلی و ۳ تم فرعی و ۳۷ مصداق را در برمی گیرد.

جدول ۳- مصداق‌های امکانات و محیط آموزشی

کد مشارکت کننده	مصداق
۳-م-م	چندین برابری مشکل برای معلمان و دانش آموزان به دلیل عدم دسترسی به امکانات
۱-م-م	عدم دسترسی برخی از دانش آموزان به گوشی
۶-م-م	عدم توانایی خرید اینترنت عدم دسترسی دانش آموزان به نوع آموزش عدم دسترسی کامل و درست به آموزش
۷-م-م	تأثیرپذیری جو کلاس از زبان آموزان قوی تر
۲-و-م	عدم تقویت مهارت صحبت کردن در زبان آموزان
۵-م-م	بهبود بودن محیط مدرسه برای تکرار و تمرین
۳-د-م	اهمیت حضور برای کلاس اولی
۱-و-م	نامنظم و شلوغ بودن کلاس و فراهم شدن فرصتی برای حرف زدن یادگیری بهتر با تمرین و تکرار زیاد در کلاس حضوری مدرسه بهترین مکان برای یادگیری بهتر دانش آموز خصوصاً نداشتن سواد خواندن و نوشتن مادران
۷-م-م	آموزش مجازی تجربه‌ای جدید با وجود مشکلات
۱-د-م	امید و همدلی بیشتر بین اولیا و مربیان
۴-و-م	ایفای نقش مؤثر شبکه آموزش سیما
۳-م-م	دلپسندی آموزش مجازی به دلیل تمرکز بر درس در کلاس آنلاین
۶-م-م	کاهش بی نظمی در کلاس و جلوگیری از اتلاف وقت
۱-و-م	مانع زدایی حواس پرتی و هدر رفتن وقت در کلاس غیر حضوری
۳-م-م	پرهیز از شیطنت در آموزش مجازی
۶-م-م	لزوم آموزش مجازی در دنیای امروزی
۱-و-م	ادامه آموزش زبان به صورت مجازی در پسا کرونا
۳-و-م	صدمات جبران ناپذیری کرونا بر اقتصاد
۴-م-م	برتری و زرنگی فرزندان نسبت به بقیه در کلاس مجازی
۳-د-م	در دسترس نداشتن شناخت خوب از فراگیر در کلاس غیر حضوری
۴-د-م	امکان وجود هرگونه تقلب و سوءاستفاده در آموزش مجازی نبود رده‌های حضوری عدم حضور به موقع در کلاس‌های مجازی به دلیل کمبود امکانات تمرکز کمتر دانش آموزان بر واژه‌ها و لغات با عدم حضور فیزیکی دسترسی کمتر از قبل به تلفظ دقیق واژه‌ها

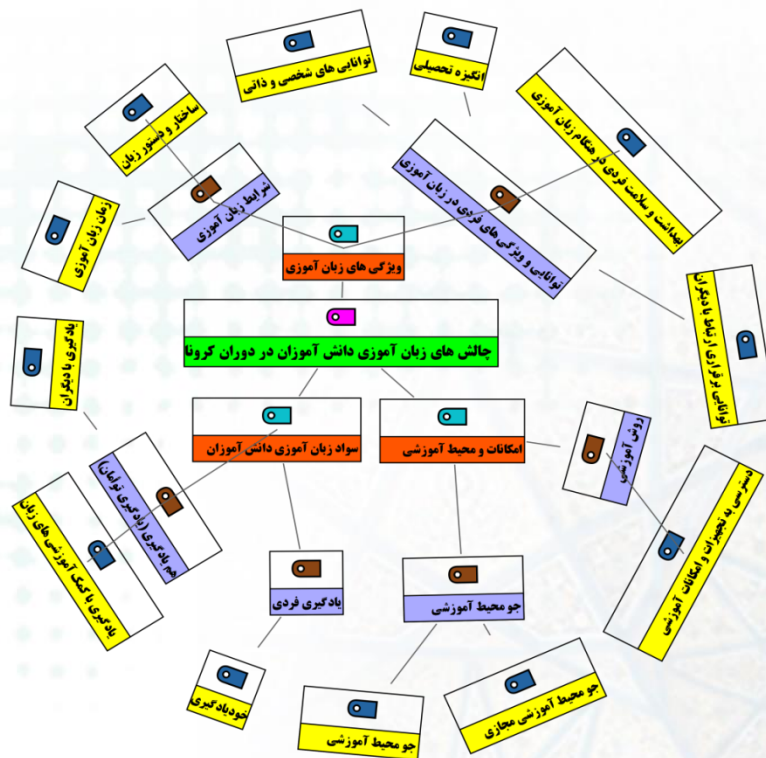
نیاز آموزش زبان به فضای آموزشی
مشکل خواندن و نوشتن در کلاس غیرحضور
کاهش پیشرفت دانش آموزان با زبان مادری در غیرحضور
کاهش شدید یادگیری دانش آموزان
یادگیری بیشتر و راحت تر با گوش دادن با دقت و مکرراً به مطالب
استفاده راحت تر با در دسترس بودن همیشه تدریس معلم
مشکل آموختن زبان فارسی به صورت غیرحضور
مشکل جافتادگی مطالب در کلاس غیرحضور

۳. سواد زبان آموزی دانش آموزان

این مقوله ۲ تم اصلی و ۳ تم فرعی و ۲۲ مصداق را در برمی گیرد.

جدول ۴- مصداق های سواد زبان آموزی دانش آموزان

کد مشارکت کننده	مصداق
۴-م-و	صرفه زمان به مطالعه بیشتر
۴-م-م	نیاز به تمرین بیشتر و بیشتر در پسا کرونا
۱-م-م	تکرار صحیح برای تثبیت یادگیری
	افت تحصیلی دانش آموزان
۲-د-م	مطالعه بیشتر برای برطرف کردن مشکل آموزش زبان
۱-م-م	نبود یادگیری کامل دانش آموز به علت دسترسی نداشتن به کتب
	تفاوت بار علمی دانش آموزان
	خوب یادگیری دانش آموزان با اولیای باسواد
	مشکل دانش آموزان با سطح سواد پایین والدین
	خانه و حضور در کنار مادر تحصیل کرده
۴-م-م	بهترین معلمی با مادر تحصیل کرده و مسئولیت پذیر برای فرزند خود
۱-م-و	ارتباط و مکالمه کمتر دانش آموزان در موارد آموزش
۶-م-م	بی سوادی برخی از اولیاء
۳-م-م	رقابت اولیاء بیشتر از دانش آموزان
۳-م-و	افت شدید یادگیری دانش آموزان
۷-م-م	پوشش نواقص تدریس مجازی توسط معلمان
۲-د-م	لزوم نظارت از طرف والدین در دنیای مجازی و اینترنت
۴-د-م	ارائه آگاهی و توصیه های لازم توسط متولیان امر
	یادگیری بهتر در کلاس آنلاین
	همکاری مادران در هنگام بروز مشکل
	ورود ضربه خیلی زیاد کرونا به دانش آموزان
	بروز دشواری از لحاظ سوادآموزی

نگاره ۱- چالش‌های زبان آموزی دانش‌آموزان در دوران کرونا (خروجی Maxqda)

نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت دوره ابتدایی و نقش مهم زبان آموزی در آن، هدف پژوهش فهم تجربه آموزش زبان توسط معلمان، دانش‌آموزان و والدین آنان از زاویه دید آموزش مجازی در دوران کرونا بود. از آنجاکه مطالعات گسترده‌ای در مورد زبان آموزی در دوران بحران انواع بیماری‌ها انجام نشده است. در این پژوهش برای آشکارسازی و نمایش تم‌های درک آموزش زبان با روش کیفی پدیدارشناسی، مدل جدید چالش‌های آموزش زبان در دوران کرونا پدیدار گشت. این مطالعه استدلال می‌کند که در پژوهش‌های مشابه زبان آموزی از منظر آموزش مجازی تحت شرایط بحرانی بررسی نشده بود. در این پژوهش تم‌های برخاسته از تجربیات مشارکت‌کنندگان مشمول چالش‌های زبان آموزی است و تماتیک زبان آموزی تحت شرایط دوران کرونا را نمایان کرده است. یافته‌ها ضمن تأیید یافته‌های قبلی زبان آموزی، خاستگاه تازه‌ای را به همراه تم‌های جدید ارائه داد و دریچه‌های تازه‌ای از مفهوم آموزش زبان به صورت مجازی در شرایط بحرانی در عرصه آموزش و پرورش گشود. مزیت پژوهش حاضر نسبت به پژوهش‌های مطرح‌شده این است که تماتیک ارائه‌شده در این پژوهش نشانگر پارادایم تفسیرگرایی پدیدارشناسی در فهم جوهره پدیده زبان آموزی از منظر آموزش مجازی در دوران کرونا است که با رسیدن به اشباع نظری داده‌ها، هم‌زمان کوشیده است به اکثر تم‌های آشکارکننده چالش‌ها توجه کند. مبانی نظری و ادبیات پژوهش تبیین‌کننده این است که زبان آموزی از دیباچه نظری فطری و تعاملی صرفاً نقش والدین در حالت عادی، کلاس داری بدون شرایط بحرانی، هوشمند سازی تدریس بدون در نظر گرفتن موقعیت پیش‌بینی‌نشده، توجه به مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان در آموزش روزمره عادی، انگیزه تحصیلی بدون درگیری در بحران را شناسایی و مشخص کرده‌اند. واضح است

که به کارگیری مصداق‌های زبان‌آموزی در پرتو رهیافت‌ها و پارادایم‌ها و مدل‌های نوین کاربردی برخاسته از تجربیات مشارکت‌کنندگان در آموزش مجازی در دوران کرونا مؤثر و کارآمد خواهند بود. نتایج حاصل از این‌گونه پژوهش‌ها به کشف توانایی‌ها و قابلیت‌های زبان‌آموزی در محیط بحرانی همچون بیماری‌های گوناگون به‌خصوص دوران کرونا رهنمون می‌سازد و برنامه‌ریزی در جهت غنای یادگیری و استمرار در یادگیری را مدنظر قرار می‌دهد.

ظهور مقوله ویژگی‌های زبان‌آموزی در فرایند زبان‌آموزی دوران کرونا یکی از یافته‌های جدید چالش‌های زبان‌آموزی بود. این دستاورد با نتیجه به‌دست‌آمده از پژوهش طالبی خانسری (۱۳۹۹) و عربی جونقانی و همکاران (۱۳۹۶) همتایی دارد. نحوه ارتباط در فضای مجازی و به‌کارگیری شیوه آموزش مجازی را می‌توان به آن نسبت داد. در تبیین این یافته می‌توان گفت در پژوهش‌های مشابه ویژگی‌های زبان‌آموزی بررسی نشده و تم تازه‌ای یافت نشد. مفهوم ویژگی‌های زبان‌آموزی برای نخستین بار در این پژوهش با دو تم اصلی جدید؛ توانایی و ویژگی‌های فردی و شرایط زبان‌آموزی، دستاورد تازه‌ای را در عرصه فرایند زبان‌آموزی به ارمغان آورد. ظهور مقوله امکانات و محیط آموزشی در زبان‌آموزی دوران کرونا یکی از یافته‌های حاصل شده دیگر چالش‌های زبان‌آموزی بود. حصول این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش ناظمیان (۱۳۹۹)، برزگر بفرویی (۱۳۹۹)، پورباغبان و همکاران (۱۳۹۹) و سلامتی (۱۳۹۹) همگرایی دارد. روش آموزشی با ابزارهای سمعی و بصری، گروهی شدن بحث‌ها و کنترل بیشتر بر کلاس و مشارکت توأمان دانش‌آموزان در کلاس درس در محیط مجازی در دوران کرونا گویای این همسویی است. در تبیین این یافته بیان می‌شود روش آموزشی و جو محیط آموزشی به‌عنوان تم‌های تازه حاصل از یافته پژوهش در فرایند زبان‌آموزی پدیدار گشته است. ظهور مقوله سواد زبان‌آموزی دانش‌آموزان در فرایند زبان‌آموزی دوران کرونا یافته جدید چالش‌های زبان‌آموزی بود. این جلوه روشنگر با نتایج پژوهش‌های محمود زهی و همکاران (۱۴۰۰) و پالی و تفضلی (۱۴۰۰) همگونی داشته و بر آموزش توأمان زبان و یادگیری هم‌زمان با دیگران تحت شرایط بحرانی دوران کرونا پافشاری می‌کند. در تبیین این یافته تم‌های بدیع؛ یادگیری فردی و هم یادگیری (یادگیری توأمان) می‌توانند سواد زبان‌آموزی دانش‌آموزان را پوشش داده و فرایند زبان‌آموزی را تحقق بخشند.

واژگان کلیدی: آموزش زبان، آموزش مجازی، پدیدارشناسی، کرونا ویروس

منابع

- برزگر بفرویی، مهدی؛ ویسکرمی، حسنعلی و برزگر بفرویی، کاظم (۱۳۹۹). تأثیر روش تدریس بحث گروهی بر مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. *مطالعات روانشناسی تربیتی*، شماره ۳۹: ۲۲-۱.
- پالی، سمیرا و تفضلی، صغری. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر تجهیزات تکنولوژی‌های آموزشی و وسایل کمک‌آموزشی در میزان ارتقاء پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه ششم شهرستان رودسر. *فصلنامه مدیریت و چشم‌انداز آموزش*، دوره ۳، شماره ۱-۱: ۲۹-۱.
- پورباغبان، سجاده؛ محمودی، فیروز؛ فتحی آذر، اسکندر و کوهستانی، بهروز (۱۳۹۹). تأثیر برنامه درسی مبتنی بر واقعیت مجازی بر ادراک حل مسئله و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی*، سال سیزدهم، شماره ۵۲: ۸۱-۵۹.
- خنیفر، حسین و مسلمی، ناهید (۱۳۹۸). *اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی*، جلد اول؛ رویکردی نو و کاربردی، چاپ چهارم، انتشارات نگاه دانش.
- سلامتی، معصومه (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین کیفیت خدمات آموزشی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی (پایه‌های پنجم و ششم) منطقه یک شهر تهران. *فصلنامه ایده‌های نوین روانشناسی*، دوره ۶ شماره ۱۰: ۹-۱.

- طالبی خانسری، لیلا (۱۳۹۹). رابطه بین شیوه‌های مدیریت کلاس و مهارت‌های ارتباطی با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر چابکسر. فصلنامه مدیریت و چشم‌انداز آموزش، دوره ۲، شماره ۳، پیاپی ۵: ۱۳۱-۱۱۳.
- عربی جونقانی، احمد؛ سلطانی، اصغر و اسمی، کرامت. (۱۳۹۶). تبیین ویژگی‌های ارزشیابی مطلوب برنامه درسی زبان‌آموزی در دوره ابتدایی، فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، سال هفتم، شماره ۱۷: ۱۳۱-۱۰۹.
- عصاره، علیرضا؛ صالح صدق پور، بهرام و عربی، احمد (۱۳۹۸). بررسی رابطه برنامه درسی زبان‌آموزی با مؤلفه‌های هوش اجتماعی دانش‌آموزان ابتدایی، فصلنامه روانشناسی تربیتی، سال پانزدهم، شماره ۵۳: ۱۳۹-۱۰۹.
- محمود زهی، غلامحسین؛ بیانفر، فاطمه و عارف رستگار، محمد (۱۴۰۰). تأثیر نقش والدین در حل مشکلات روان‌شناختی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان بمپور. مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، سال چهارم، شماره ۳۶: ۶۵-۷۶.
- ناظمیان، صدیقه (۱۳۹۹). مقایسه تأثیر روش‌های نوین آزمایشگاهی آموزش علوم تجربی بر انگیزه و پیشرفت دانش‌آموزان پایه هفتم، فصلنامه بویش در آموزش علوم پایه، دوره ششم، شماره ۲۰: ۲۲-۱۰.
- Ahmed, U., Umrani, W. A., Qureshi, M. A. & Samad, A. (2018). Examining the links between teachers support, academic efficacy, academic resilience, and student engagement in Bahrain. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 5(9): 39-46.
- Beale, J. (2020). Academic Resilience and its Importance in Education after Covid-19. *Eton Journal for Innovation and Research in Education*, 4: 1-6.
- Benedan, L., Powell, M. B., Zajac, R., Lum, J. A. & Snow, P. (2018). Suggestibility in neglected children: the influence of intelligence, language, and social skills. *Child abuse & neglect*, 79: 51-60.
- Cao W, Fang Z, Hou G, Han M, Xu X, Dong J, et al. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Res*. 287.
- Sevinç, M. & Önkol, F. L. (2009). Language processing skills of 5-6 years old Turkish children attending monolingual and bilingual preschool education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1): 1378-1383.
- World Health Organization. (2020). *Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak*.
- Worldometers. (2021). <https://www.worldometers.info/coronavirus>.
- Zandifar A, Badrfam R. (2020). *Iranian mental health during the COVID-19 epidemic*. *Asian J Psychiatr*.